

HANDOUT 3 - DE GEEST EN DE PREDIKING

Jos Douma (homiletiekcolleges Master 1D, 2018)

1) Woord en Geest

- a) Het is van fundamenteel belang om de bekende en belangrijke tweeslag 'Woord en Geest' te doordenken en te doorleven met het oog op de prediking. Een gevaar dat bestaat is het volgende: dat de Geest ondergeschikt wordt gemaakt aan c.q. opgesloten wordt in het Woord.
- b) Stelling: De 'bediening van het Woord' en de 'bediening van de Geest' zijn twee relatief zelfstandige werkelijkheden, die beide een eigen doordenking en doorleving nodig hebben.
- c) Het gevaar dat eigen is aan elke tweeslag (toch kiezen voor de een ten koste van de ander) kan worden opgelost door een derde 'factor' in het spel te brengen. In dit geval zou dat zo kunnen: "Christus' Woord" en "Christus' Geest".
- d) De bediening van het Woord: *prediking, Schriftstudie, exegese, het evangelie, onderwijs, vermaning, bemoediging, verkondiging*
- e) De bediening van de Geest: *gebed, gaven van de Geest, vrucht van de Geest, genezing, bevrijding, vergeving, charisma, karaktervorming*
- f) Casus: wat kan de homiletiek voor haar doordenking van de prediking (als onderdeel van de 'bediening van het Woord') leren van het ministry-gebed (als onderdeel van de 'bediening van de Geest')?

De bediening van de Geest	De bediening van het Woord
Ministrygebed (www.new-wine.nl)	Prediking
'Bidden met mensen in de kracht van de Heilige Geest.'	
'Bij ministry verwachten we dat God door zijn Geest daadwerkelijk aanwezig is.'	
'Ministry is zegenen wat God aan het doen is.'	
'De bidders bidden met een open hart en open handen (en open ogen!) in de verwachting dat de Heilige Geest de liefde van God in de harten uitstort.'	
'Er wordt gebeden met open ogen. We kunnen dan zien wat God aan het doen is en we voorkomen dat we met onze woorden Gods werk verstoren. Ook heb je zo oogcontact met je gebedspartner.'	
'Het is belangrijk om stiltes in te bouwen. Het gaat tenslotte om God. Ook de bidder mag zich op God richten	

<p>en luisteren of God misschien wat wil zeggen voor de persoon waarvoor wordt gebeden. Mocht dat zo zijn, dan wordt dat nooit opgedrongen (“Zo zegt de Heer”), maar wordt het voorzichtig aangeboden (“Ik moet ergens aan denken, kun je er wat mee?”).’</p>	
<p>‘Ministry is het gebedsmodel van de lege handen. God moet het doen. Hij is degene die het hart van de ander kan aanraken en een leven kan vernieuwen. Het is zeer bemoedigend te ontdekken dat als je samen bij God komt Hij door zijn Geest in ons werkt.’</p>	

2. Tim Keller, ‘Preken’, hoofdstuk 7, Uitroeptekens

- a. Fundamentele vraag: ‘Hoe kunnen we in onze prediking ruimte maken voor het werk van de Geest?’ (‘How can we invite the Holy Spirit’s work into our preaching?’)
- b. Drie belangrijke handreikingen van Keller voor de prediker die door de kracht van de Geest wil preken:
  - i. Verheerlijk de voortreffelijke Christus zo dat de hoorders hem (ook) gaan aanbidden en bewonderen!
  - ii. Laat je door de Geest leiden in groei in Christusgelijkvormigheid: een sterk geestelijk karakter door genade, tot uitdrukking komend in warmte en kracht! Jonathan Edwards: *‘Een geestelijke houding is als het ware de heilige natuur van de Geest van God die deel is gaan uitmaken van de ziel’*, blz. 184.
  - iii. Preek vanuit je hart in het besef dat wat de heilige Geest moet gaan doen in het hart van de hoorders gewoonlijk eerst in en door jou zelf zal doen! Preek: 1) krachtig, 2) vol verwondering, 3) met warmte, 4) authentiek, 5) vol bewondering voor Christus!
- c. Vier ‘subteksten’ als belangrijke eye-opener: naast de tekst (Bijbeltekst) en de context (de hoorders) is er ook de subtekst van het eigen hart. *‘Een uitstekende test voor je eigen mate van geestelijke rijpheid - voor de aanwezigheid van de heilige Geest in je verkondiging - is onderzoeken welke subtekst er aan jouw prediking ten grondslag ligt’* (blz. 190):
  - i. subtekst van bevestiging: ‘Wat zijn wij geweldig!’
  - ii. subtekst van presentatie: ‘Wat ben ik geweldig!’
  - iii. subtekst van training: ‘Wat is deze waarheid geweldig!’
  - iv. subtekst van aanbidding: ‘Wat is Christus geweldig!’

3) Tim Keller, 'Preken', hoofdstuk 7, Vraagtekens

- a. Hoe kan het dat de heilige Geest zélf, als Persoon, nauwelijks tot geen aandacht krijgt in dit hoofdstuk? Is de fundamentele vraag niet eerder: 'De heilige Geest werkt door de verkondiging van het evangelie: hoe worden wij daarin zijn medewerkers?' Waarom komt de aandacht voor de Geest zo laat in het boek? Moet homiletiek niet per theologische definitie beginnen bij de heilige Geest (vanwege Zondag 25 en vanwege deel 3 van het Apostolicum)?
- b. Leidt de bekende schijnwerper-metafoor (blz. 22 en 183) niet tot 'Geestschuwheid' in de homiletiek en de prediking?
- c. Waarom is de fundamentele theologische thematiek van 'Woord-en-Geest' (of: 'Geest-en-Woord', Zondag 21) niet gethematiseerd?
- d. Wat maakt het dat de realiteit van de 'zalving met de Geest' (genoemd op blz. 17) niet wordt uitgewerkt?
- e. Hoe kan het dat Keller eindigt met 'de stem' in plaats van met de Geest zelf? En waarom wordt de prediker opgeroepen zich te vereenzelvigen met Johannes de Doper en niet bijvoorbeeld met Paulus? En waarom niet met Jezus, de prediker bij uitstek?

4) Richtingwijzer 1 bij Kellers 'Preken'

- d. Lees Kellers boek over *Preken* in tweeluik met zijn boek over *Bidden!* In *Bidden* vormen met name de twee hoofdstukken in deel vier 'Het gebedsleven verdiepen' (10: 'Als gesprek: mediteren over zijn Woord', 11: 'Als ontmoeting: zijn aangezicht zoeken') een fundamentele verdieping voor predikers die zoeken naar de betekenis van gebed, meditatie en contemplatie en het werk van de Geest voor hun prediking.
- e. In het hoofdstuk over meditatie komt John Owen uitgebreid aan het woord vanuit zijn boek *The Grace and Duty of Being Spiritually Minded* (1681). De leiding van de Geest (Rom. 8:6 'Want het bedenken van het vlees is de dood, maar het bedenken van de Geest is leven en vrede' - HSV - (...) τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος ζώη καὶ εἰρήνη) krijgt gestalte in het mediteren over Gods Woord. Owen onderscheidt drie bewegingen in de meditatie (Keller, *Bidden*, blz. 332 en 164-177: 1) 'Aandacht en concentratie', 2) 'Het hart richten', 3) 'Zich verheugen in de Heer'.
- f. Een wat kritische en afstandelijke bespreking van de lectio divina (genoemd in *Bidden* op blz. 161 en uitgewerkt in een noot, blz. 332-334) eindigt toch met de opmerking 'dat de feitelijke volgorde van de dingen die Hall (de auteur die Keller invoert om lectio divina in beeld te brengen) uiteenzet - het lezen van de Schrift (geconcentreerde aandacht), meditatie

(het richten van het hart) en gebed (het genieten van Gods aanwezigheid) - in grote lijnen wel overeenkomt met de aanwijzingen van zowel Owen als Luther'.

- g. De vierde stap/dimensie van de lectio divina (lectio, meditatio, oratio, contemplatio) wordt in Kellers hoofdstuk 11 op indringende wijze waar gemaakt vanuit de vraag hoe de 'karaktervormende ervaring van Gods aanwezigheid en werkelijkheid' eruitziet. Dit onder andere door aandacht, opnieuw vanuit John Owen, voor de *visio beatifica* ('het gelukkigmakende aanschouwen') in het kader van 2 Korintiërs 3:18 en 2 Korintiërs 4:6 (blz. 189).
- h. Keller: 'Als er al sprake is van onbalans, dan kunnen we beter zwak zijn in de leer en een sterk gebedsleven en een sterk besef van God in ons hart hebben dan dat we alle dogma's op een rijtje hebben en koud en in spiritueel opzicht hard zijn' (blz. 195).

5) Richtingwijzer 2 bij Kellers 'Preken'

- i. Keller eindigt met Johannes de Doper als 'de stem'. Een 'pneumatische homiletiek' zou ook bij Johannes de Doper kunnen starten en beginnen met een grondige homiletische meditatie van Lucas 3:1-4:30 om daar te ontdekken hoezeer Jezus, Geest, gebed en verkondiging bijeen horen:
  - i. 3:16: **Jezus** zal jullie dopen met de **heilige Geest** en met vuur.
  - ii. 3:21-23: Toen **Jezus** gedoopt was en hij aan het **bidden** was, werd de hemel geopend en daalde de **heilige Geest** in de gedaante van een duif op hem neer en er klonk een stem uit de hemel: 'Jij bent mijn geliefde Zoon, in jou vind ik vreugde.' Jezus begon zijn **verkondiging** toen hij ongeveer dertig jaar was.
  - iii. 4:1: **Vervuld van de heilige Geest** trok **Jezus** weg van de Jordaan, en **geleid door de Geest** zwierf hij veertig dagen rond in de woestijn, waar hij door de duivel op de proef werd gesteld.
  - iv. 4:14: **Jezus** keerde, **gesterkt door de Geest**, terug naar Galilea.
  - v. 4:18: De **Geest van de Heer rust op mij**, want hij heeft **mij gezalfd**.
- j. Zou niet de 'zalving met de Geest' bij uitstek het startpunt moeten zijn voor het thema 'Preken en de Geest'? Niet: 'Hoe maak ik ruimte voor de Geest?' Maar: 'Wat betekent het om in verbondenheid met Jezus ('in Christus') te belijden en te beleven: 'De Geest van de Heer rust op mij, want hij heeft mij gezalfd'? (zie Jesaja 11:1-2 en Jesaja 61:1)

6) Mijn persoonlijke leerdoelen

- a. Als ik me meer bewust ben van van de realiteit van de zalving met de Geest:
  - i. ben ik me er in de preekvoorbereiding en tijdens het preken veel meer van bewust dat de Geest een Persoon is met wie ik mag samenwerken;
  - ii. heb ik een groter verlangen om op een open manier te bidden: 'heilige Geest, wat wilt u in dit moment zeggen?';
  - iii. heb ik een veel grotere vrijmoedigheid om te zeggen waarvan ik geloof dat het Gods Woord is en ben ik minder gevoelig voor wat allerlei andere mensen vinden;
  - iv. vind ik het makkelijker, uitdagender en bevredigender om een preek niet helemaal uit te schrijven maar erop te vertrouwen dat de goede woorden en zinnen ter plekke zullen ontstaan;
  - v. kan ik me makkelijker afsluiten van allerlei hoordersverwachtingen (over hoe de preek zou moeten zijn) en kan ik makkelijker aansluiten bij het verlangen dat God diep in het hart van alle hoorders heeft gelegd (door hen zelf niet eens altijd onderkend) om hem te kennen en verbonden te zijn met Jezus Christus;
  - vi. wint de 'vreze des HEREN' het van angst voor hoorders;
  - vii. besef ik veel meer hoe afhankelijk ik ben van God in de prediking en dat het 'effect' van de preek buiten mijn bereik ligt in handen van de Geest;
  - viii. merk ik ook hoe belangrijk het is dat het preken plaatsvindt in een fysieke ruimte die ook daadwerkelijk een ruimte is (versus de geslotenheid van een afstandelijke kansel);
  - ix. ontdek ik dat de heilige Geest ook bezig is en moet zijn in de harten van de hoorders omdat de impact van preken ook afhankelijk is van hun openheid en betrokkenheid;
  - x. heb ik nog meer de behoefte me toe te vertrouwen aan het Woord van God zelf omdat de Geest zo ontzettend graag met dat Woord werkt (maar hij valt er niet mee samen).
- b. 'God wil zijn genade en zijn Geest alleen geven aan hen die van harte en zonder ophouden daarom bidden en daarvoor danken' (Zondag 45).
- c. Heeft de gereformeerde homiletiek misschien een (flinke) scheut New Wine Koninkrijkstheologie nodig?